

Civilization economics: marketing support system of Roi Et Asoke Community

Vutichai tanphed¹

Received	Reviewed	Revised	Accepted
06/02/2563	09/06/2563	15/06/2563	19/06/2563

Abstract

Roi-Et Asoke is a community that follows the Asoke's way of life, which adheres to Buddhism philosophy to create harmony in community. Asoke can be considered as an idealistic community model since the community is established composed of a strong network of Asoke people from all over the country. Asoke people has a simple and natural way of life inspired by the principles of Buddhism called "Dhamma". "BOONIYOM" is an ideological philosophy of Asoke community that engages in gaining benefits for others. This influences people's daily life, economics, education, political, etc. Roi-Et Asoke community applies the "BOONIYOM" concept to establish a "not-for-profit" market system that was practically accomplished by the activities of the "Ariya Market" or "the Noble Market", which follows 4 concepts of the BOONIYOM philosophy as follows: 1) Selling products at lower price than the market price 2) Selling products at the price of their production cost 3) Selling products at lower price than their production cost 4) Giving products away for free. The Asoke's market system can be applied to economic development in a sustainable way since its objective is not to gain profit from the consumers but to offer them worthwhile products and services. It can be said that Asoke is a community that challenges capitalism and globalization while emphasizing self-reliance and neglecting profit from products or services.

Keywords: Economics, Civilization, Booniyom

¹ Roi Et Rajabhat University, Email-vutichaitanphed@gmail.com

เศรษฐศาสตร์อาริยะ : ระบบตลาดเชิงเกื้อกูลของชุมชนร้อยเอ็ดอโคส

วุฒิชัย ตาลเพชร²

บทคัดย่อ

ชุมชนร้อยเอ็ดอโคสเป็นชุมชนที่ดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางของชาวอโคสที่ยึดถือแนวคิดของพุทธศาสนาเป็นแก่นแกนในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้ชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคี จนสามารถอธิบายได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความเป็นอุดมคติในการสร้างชุมชนค่อนข้างสูงเพราะเป็นชุมชนที่อยู่ภายใต้ระบบเครือข่ายของชาวอโคสที่มีสาขาอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นชุมชนที่อยู่แบบเรียบง่ายตามวิถีแห่งกฎธรรมชาติภายใต้แนวคิดของพุทธศาสนา โดยมีการนำหลักธรรมทางศาสนามาตีแผ่ขยายความเป็นหลักคิดเชิงปัญญาเพื่อเป็นหลักแกนในการดำเนินชีวิต แนวคิดบุญนิยมเป็นหนึ่งในแนวคิดที่มีความโดดเด่นของชาวอโคสที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต การทำธุรกิจ การศึกษา การเมือง และด้านอื่นๆ จากหลักคิดดังกล่าวข้างต้นชุมชนร้อยเอ็ดอโคสได้นำมาปรับใช้กับการสร้างระบบตลาดเชิงเกื้อกูลในชุมชนผ่านกิจกรรมตลาดอาริยะที่มีรูปแบบสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจบุญนิยม 4 ระดับของชาวอโคส ได้แก่ 1) การขายสินค้าราคาต่ำกว่าท้องตลาด 2) การขายสินค้าราคาเท่าทุน 3) การขายสินค้าราคาต่ำกว่าทุน และ 4) การแจกฟรี ซึ่งตัวแบบระบบการค้าของชาวอโคสดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำธุรกิจในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน เพราะเป็นแนวทางที่ไม่มีการขูดรีดกำไรเกินความเป็นจริงจากผู้บริโภค นับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความท้าทายกับสังคมทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์อย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวิถีการค้าที่อยู่ในรูปแบบของการเกื้อกูลแบ่งปันกันมากกว่าการขูดรีดกำไรมูลค่าส่วนเกินจากการขายสินค้าหรือบริการ

คำสำคัญ : เศรษฐศาสตร์, อาริยะ, บุญนิยม

บทนำ

ในสังคมมนุษย์เป็นโลกแห่งความซับซ้อนที่ผูกพันด้วยเงื่อนไขธรรมชาติอันงดงามที่ล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการคัดสรรคทางธรรมชาติที่มีประวัติศาสตร์สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน มนุษย์เป็นสังคมที่มีลักษณะพฤติกรรมที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นโขลงหรือหมู่กลุ่มจนพัฒนากลายเป็นความรู้สึกของการเป็นพวกเดียวกัน (Pratumwan, R., 2016) สิ่งที่ทำให้มนุษย์ดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้จนถึงปัจจุบันเป็น

² มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, Email-vutichaitanphed@gmail.com

เพราะความสามารถในการเอาตัวรอดและการใช้ชีวิตด้วยการลองผิดลองถูกไม่ว่าจะเป็นการทดลองกินพืชผลจะชนิดต่างๆ ทดลองกินเนื้อสัตว์ และแสวงหาปัจจัยต่างๆ เมื่อสมาชิกมีจำนวนเพิ่มขึ้นจำนวนอาหารมีน้อยลงส่งผลให้มนุษย์เกิดการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อกักตุนเสบียงอาหารจนในที่สุดจึงเกิดการเรียนรู้ที่จะแสวงหาอาหารด้วยการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนสิ่งที่ธรรมชาติรังสรรค์ให้เกิดความสมดุลแห่งความต้องการ

เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนไปวิถีชีวิตของคนก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยวิถีการผลิตแบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเริ่มไม่ได้รับความสนใจเพราะถือว่าเป็นเรื่องล้าสมัยไม่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด (Pinto, S., Premisin, J., et al., 2020) นำไปสู่การแย่งชิงแข่งขันกันสังคมตามแบบฉบับทุนนิยมเสรี ความเอื้ออาทรกันจึงลดน้อยถอยลงตามลำดับ การเกิดขึ้นของสังคมเดี่ยวจึงเป็นผลพวงจากประเด็นดังกล่าวด้วย เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับทุนนิยมเสรีที่มีแก่นแกนทางอุดมคติเกี่ยวกับความมีอิสระในการดำเนินชีวิตมีเสรีภาพในการผลิตสินค้าและบริการ ทำหน้าที่สุดก็มีเป้าหมายในดอกผลกำไรจากส่วนแบ่งของการตลาดนำไปสู่ความละโมภของมนุษย์จนส่งผลกระทบสู่สังคมโดยรวมไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายด้วยระบบโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ขยะพิษที่เหลือกระบวนการผลิตขยะอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ในอดีตเกิดขึ้นเฉพาะในเมืองใหญ่แต่ปัจจุบันขยายวงกว้างออกสู่ภูมิภาคต่างๆ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมไม่เว้นแม้แต่ทะเลที่มีขยะพิษ โลหะหนัก และคราบตะกอนน้ำมันที่ไหลลงสู่ทะเลจนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสียสมดุลอย่างต่อเนื่อง

ระบบการค้าในปัจจุบันเป็นเพียงตัวแบบแห่งอุดมคติที่ล้าแล้วแต่ถูกประดิษฐ์ขึ้นอย่างประณีตเพื่อเป็นแนวทางในสร้างตัวแบบต่างๆ ซึ่งแต่ละแนวคิดต่างมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและการนำไปใช้ด้วย หากมองถึงระบบเศรษฐกิจในยุคนี้อาจแยกออกได้เป็น 4 แบบ อันได้แก่ 1) ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (capitalism) เป็นระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ ในระบบทุนนิยมเอกชนหรือองค์การธุรกิจสามารถใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรีโดยที่รัฐไม่เข้ามาแทรกแซงการทำงาน ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะขับเคลื่อนโดยการแข่งขันภายใต้กลไกตลาดและมีกำไรเป็นสิ่งจูงใจให้ผลิตสินค้าและบริการ 2) ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (socialism) หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่เป็นของส่วนรวมหรือรัฐบาล เอกชนไม่มีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลางหรือรัฐบาล สังคมนิยมมีหลายรูปแบบ แบบที่รัฐบาลมีบทบาททางเศรษฐกิจมากเรียกว่า สังคมนิยมรัฐ (state socialism)

เช่น คิวบา เกาหลีเหนือ บางประเทศนำแนวคิดด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาใช้เป็นสังคมนิยมแบบตลาด เช่น จีน อย่างไรก็ตามสังคมนิยมทุกรูปแบบมีเป้าหมายเหมือนกัน คือ ให้มีการกระจายรายได้เพื่อจัดความยากจน คนในสังคมมีความเสมอภาคไม่แบ่งชนชั้น และได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน (Phonok, C., 2009) 3) ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ระบบนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลทั้งทรัพยากรต่างๆ และปัจจัยการผลิตทุกชนิด เอกชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตได้ กลไกราคาไม่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การตัดสินใจมักจะทำอยู่ในรูปของการวางแผนแบบบังคับ จากส่วนกลาง (central planning) โดยคำนึงถึงสวัสดิการของสังคมเป็นสำคัญ และ 4) ระบบเศรษฐกิจแบบผสมเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบทุนนิยมและสังคมนิยม กล่าวคือ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมทั้งรัฐและเอกชนต่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตมีทั้งส่วนที่เป็นของรัฐและเอกชน

เพื่อความอยู่รอดและการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์ให้ยืนยงคงอยู่สู่รุ่นลูกหลานบรรพชนในอดีตจึงพยายามหาทางรอดที่หลากหลายทั้งที่ผ่านประสบการณ์จริงทดลองผิดถูกตามความเข้าใจจนนำไปสู่การคิดค้นหนทางในการเอาตัวรอดที่แตกต่างและหลากหลาย อีกทั้งยังมีบางกลุ่มที่พยายามสร้างตัวแบบในการเอาตัวรอดผ่านแนวคิด ทฤษฎีเพื่อให้เป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจนก่อนลงมือทำเพื่อเสาะแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตน กระบวนการผลิตสินค้าและบริการเป็นหนึ่งในวิถีของคนในสังคมที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน หากมองผ่านม่านแห่งการผลิตมนุษย์ถือว่าเป็นตัวการที่สำคัญในการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งการผลิตที่แตกต่างนำไปสู่แรงกระตุ้นในการแลกเปลี่ยนผลผลิตเพราะความต้องการของคนไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยเหตุนี้จึงเกิดระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ โดยเริ่มต้นจากกระทำผ่านความบังเอิญ ผ่านระบบเครือญาติ ผ่านระบบชุมชนจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนในสังคมอย่างแพร่หลาย และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการแลกเปลี่ยนเป็นการซื้อขายผ่านระบบเงินตรา สังคมไทยมีรูปแบบทางการค้าที่แบ่งเป็นหลายลักษณะสืบเนื่องจากมีหลายภูมิภาคหลายชาติพันธุ์ส่งผลให้ความเป็นเอกลักษณ์ของจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของภูมินาณั้นๆ หากมองมาที่ภาคอีสานของประเทศไทยจะเป็นอีกหนึ่งภูมิภาคที่จารีต ประเพณีมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต กิจกรรมหลายอย่างถูกเชื่อมโยงไปกับความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหลักของชุมชน อาทิ การทำนา การทำสวน การทำไร่ เป็นต้น

อาชีพเหล่านี้ถือว่าเป็นอาชีพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่บรรพบุรุษมอบเป็นสมบัติแห่งมรดกทางความคิดและภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นบทสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ผูกโยงกับจารีต ประเพณีและอาชีพ ดังนั้น ในสังคมอีสานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตนอกเมืองจะมีวิถีชีวิตที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน พึ่งพาอาศัยกันได้ตามสมควรและมีการแบ่งปันสุขทุกข์อย่างจริงใจต่อกัน ระบบเศรษฐกิจของคนนอกเมืองใหญ่จึงเป็นแบบแนวระนาบที่ไม่มีการแข่งขันกันสูงแต่ก็มีระบบการค้าเหมือนสังคมเมือง

วิถีวัฒนธรรมชุมชนของชาวร้อยเอ็ดอโคก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นวิถีทางแห่งการรังสรรค์สังคมภายใต้ระบบศาสนาพุทธที่เป็นแก่นแกนแห่งการดำเนินชีวิต ภายในชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกับสังคมอีสานทั่วไป หากแต่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างบางอย่างอันถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่ทรงคุณค่าแก่การเผยแพร่สู่สาธารณะชนเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมิตรในสังคมโลก บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งจากการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมชุมชนของชาวร้อยเอ็ดอโคก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้เขียนเป็นเจ้าของโครงการวิจัยและได้นำผลการวิจัยส่วนหนึ่งมาเขียนเป็นในบทความชิ้นนี้ โดยจะอธิบายเชื่อมโยงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดบุญนิยม และกิจกรรมตลาดอาริยะที่ชุมชนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน อนึ่ง ผู้เขียนจะเริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงแนวคิดบุญนิยมแล้วขยายความเชื่อมโยงด้วยกิจกรรมตลาดอาริยะในชุมชนร้อยเอ็ดอโคก

เนื้อหา

แนวคิดบุญนิยมเป็นแนวคิดที่มีจุดเริ่มต้นจากผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวโคกที่มีความเลื่อมใสศรัทธาตามแนวทางของพุทธศาสนาจึงนำมาประยุกต์ใช้กับหมู่กลุ่มของชาวโคกจนสามารถขยายมวลชนจากจุดเริ่มต้นเพียงไม่กี่คนจนในปัจจุบันมีผู้เป็นญาติธรรมที่เลื่อมใสศรัทธาทิ้งกายในและภายนอกประเทศอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับจากสังคม แนวคิดบุญนิยมเป็นรูปแบบที่เน้นสอนให้เป็นคนดีก่อนเป็นคนเก่งภายใต้หลักศีลธรรมของพุทธศาสนาโดยมีหลักจุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล การนำหลักศีลธรรมหรือแนวปฏิบัติจากหลักการทางพุทธศาสนามาสกัดกลั่นเป็นแบบแผนการครองตนรวมไปถึงแบบแผนในระบบการค้าด้วย ชาวโคกมีความโดดเด่นหลายด้านแต่ด้านที่ผู้เขียนจะนำเสนอเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจศาสตร์เชิงพุทธภายใต้ชื่อ ระบบเศรษฐกิจศาสตร์แบบบุญนิยมที่มีรูปแบบในการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการค้า 4 ระดับ ได้แก่ 1) การขายสินค้าต่ำกว่าราคาท้องตลาดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การค้าประเพณีนี้ใช้ในกรณีนำสินค้าจากภายนอกชุมชนมาค้าขาย ซึ่งชาวโศกมีแรงงานเสียสละและบริหารจัดการสวัสดิการอยู่แล้วจึงสามารถบวกค่าสีกหรือเสื่อมสูญเล็กน้อยไม่เกิน 10-15% ราคาจำหน่ายจึงต่ำกว่าท้องตลาด หลักการนำสินค้าภายนอกชุมชนเข้ามาจำหน่ายนี้เป็นเฉพาะสินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้นไม่ขายสินค้ามีฉาวฉาว 5 ตามหลักพุทธศาสนา ได้แก่ ค่าอาวุธ ค่าเนื้อสัตว์ ค่าของเมา และค่าสิ่งเป็นพิษ 2) การขายสินค้าราคาเท่าทุน การค้าประเพณีนี้ใช้ในกรณีการค้าเพื่อช่วยเหลือสังคม ไม่บวกค่าเสื่อมสูญสีกหรือใดๆเข้าไปเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ซื้อสินค้า ประเพณีนี้มักเป็นสินค้าที่จำเป็นในปัจจุบัน 3) การสินค้าขายต่ำกว่าทุน การค้าประเพณีนี้กระทำได้ในกรณีที่สินค้าที่ชาวโศกผลิตได้เอง เช่น อาหารมังสวิรัต และสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ เนื่องจากชาวโศกสามารถพึ่งตนเองด้านการเกษตรได้แล้วบวกกับแรงงานฟรีทำให้ต้นทุนวัตถุดิบต่ำกว่าปกติอย่างมาก สินค้าของชาวโศกจึงมีราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด เพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยให้สามารถซื้อหามาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวก และ 4) การแจกฟรี ในสังคมทั่วไปไม่ถือว่าแนวทางนี้เป็นการค้าหรือการพาณิชย์ใดๆ แต่ชาวโศกถือว่าเป็นหนึ่งในกิจกรรมการค้าเนื่องจากการเป็นการกระจายสะพัดผลผลิตออกสู่มวลมนุษยชาติ การแจกฟรีนี้จะเป็นผลผลิตประเภทสื่อธรรมะต่างๆ เช่น วารสารชาวโศก วารสารดอกบัวน้อย หนังสือพิมพ์ชาวโศก และหนังสือธรรมะอื่นๆ การให้ฟรีนี้ทำให้เกิดการแพร่สะพัดของสื่อธรรมะชาวโศกอย่างรวดเร็ว (TamPhum, J., 1997)

ชุมชนร้อยเอ็ดโศกเป็นหนึ่งในชุมชนชาวโศกที่คาดหวังจะสร้างชุมชนในอุดมคติที่หวนคืนสู่อุดมคติที่ทันสมัย คำว่าอุดมคติที่ทันสมัยหมายความว่า ให้คนมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลแบ่งปันกันเหมือนอุดมคติที่บรรพบุรุษเคยทำเป็นแบบอย่าง เพื่อหาทางออกสู่ทางรอดแห่งพ้นจากการในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เสริมแรงกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมส่งผลให้สังคมแก่งแย่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันจนอาจจะผลอเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรืออาจนำไปสู่การแย่งชิงเจ้าแห่งมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่นับวันยิ่งมีกลุ่มคนหลงใหลคลั่งไคล้กับการแข่งขันชิงความได้เปรียบทางการค้า ทำลายที่สุดผลกระทบจากสนามแข่งขันกลับมาตกที่สังคมส่วนรวมและระบบนิเวศไม่ว่าจะเป็นผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขยะพิษทางโรงงาน และน้ำเน่าเสียจากอุตสาหกรรม ดังนั้น การพึ่งพาอาศัยกันเหมือนอดีตจึงเป็นหนทางแห่งการพ้นทุกข์ของสังคมโลกและยังเป็นทางออกที่ยั่งยืน ชุมชนร้อยเอ็ดโศกจึงเล็งเห็นความสำคัญในการสร้างชุมชนแห่งการแบ่งปันผ่านกิจกรรมตลาดอาริยะตามวิถีของแนวคิดบุญนิยม ชุมชนร้อยเอ็ดโศกเป็นชุมชนที่สร้างขึ้นมามีภายใต้ระบบเครือข่ายของชาวโศกในประเทศไทยที่อยู่ภายใต้แม่ข่ายของชุมชนศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษที่คอยเป็นพี่เลี้ยงให้ในการสร้างชุมชน

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมชุมชนร้อยเอ็ดอโคได้ให้ความเห็นว่า “ชุมชนเริ่มก่อตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2532 เริ่มเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนประมาณ พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา โดยเริ่มต้นจากการเป็นศูนย์ฝึกอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมธรรมชาติและ การสร้างอาชีพ กิจกรรมดังกล่าวอยู่ในช่วงการพักชำระหนี้ของเกษตรกรจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) ทำให้ชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นที่รู้จักกันในกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมและขยายผลไปยังผู้ที่สนใจ ปัจจุบันมีสมาชิกชุมชนประมาณ 32 คน ซึ่งกระจายอยู่ตามที่แตกต่างกัน รวมทั้งส่วนหนึ่งไปอพยพไปอยู่กลุ่มชาวอโคที่ชุมชนราชธานีอโค จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อช่วยงานชุมชนดังกล่าว” (Khumhiran, S., 2020) จากการสัมภาษณ์ พบว่า ชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับภาครัฐในการสร้างชุมชนในช่วงยุคแรกๆ โดยผ่านโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรตามนโยบายของรัฐ การสร้างชุมชนริเริ่มจากกลุ่มญาติธรรมชาวอโคที่เลื่อมใสศรัทธาในแนวคิดของพ่อท่านสมณะโพธิรักษ์ผู้นำทางจิตวิญญาณชาวอโค ผสมกับแรงเสริมความสำเร็จจากชุมชนศีระอโคในการร่วมผลักดันและทำกิจกรรมต่างๆ จนนำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้กับชุมชนร้อยเอ็ดอโค

การสร้างชุมชนผ่านตัวแบบของศาสนาเป็นกลยุทธ์ของชาวอโคที่ถูกนำมาใช้กับการขยายฐานของชุมชนและเป็นยุทธวิธีแห่งความสำเร็จของหม่กลุ่มชาวอโค ซึ่งระบบตลาดเชิงเกื้อกูลของชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นแนวทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก และเป็นสถานที่พบปะทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดแนวทางในการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนกับคนนอกชุมชนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง จะมีกิจกรรมจัดกิจกรรมเพื่อมวลชน รูปแบบของการจัดกิจกรรมจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) กิจกรรมที่ชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นเจ้าภาพดำเนินการ “งานตลาดอารียะ มหกรรมสินค้าภูดินฟ้า ประชาเป็นสุข” 2) กิจกรรมที่ญาติธรรมร้อยเอ็ดอโคเป็นเจ้าภาพดำเนินการ “งานตลาดธงฟ้าประชารัฐ มหกรรมสินค้าราคาถูก” โดยมีรูปแบบรายละเอียดของกิจกรรม ดังนี้

1) กิจกรรมที่ชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นเจ้าภาพดำเนินการ “งานตลาดอารียะ มหกรรมสินค้า ภูดินฟ้า ประชาเป็นสุข”

“ชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นชุมชนแห่งวัฒนธรรมบุญนิยมที่ยึดถือแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับของชาวอโคผ่านหลักคิดของพ่อท่านสมณะโพธิรักษ์ผู้นำทางจิตวิญญาณชาวอโคที่เน้นให้จัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ และเป็นการฝึกฝนตนเองให้รู้จักเสียสละไม่เอาเปรียบสังคม ไม่เอากำไรจากการค้าที่เป็นตัวเงินแต่สร้างกำไรจากการได้เป็นผู้ให้” (Khumhiran, M., 2019) จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดงานตลาดอารียะเพื่อดินฟ้าของชุมชนร้อยเอ็ดอโค มีจุดมุ่งหมายการทำงานเพื่อบ้านเมืองด้วยการเสียสละ และทำงานเพื่อสังคมในรูปแบบที่ไม่คิดค่าแรงเป็นตัวเงินแต่อาจได้ผลตอบแทนที่เป็นความสุขทางใจที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผู้ให้รับใช้สังคม

สิ่งที่ปรากฏอย่างบางประการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สะท้อนการพึงสังวรตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามของพุทธศาสนาอันประกอบด้วยศีลธรรม 5 ข้อเป็นพื้นฐาน ตลอดกิจกรรมจะสอดแทรกธรรมะในการ ชัดเกลตาตนเองแก่ผู้มาร่วมงานอย่างน้อยที่สุดก็เกี่ยวข้องกับการไม่มักมากรู้จักแบ่งปัน อาทิ ภายในกิจกรรมจะมีการจำหน่ายสินค้าราคาถูกกว่าท้องตลาดหรือบางอย่างแจกฟรีจึงเป็นบทเรียนปริศนาธรรมให้กับผู้มาเยือนไม่ให้ละโมภหลงในกิเลสแห่งความ “อยาก” อยากได้จะมากๆ จนไม่สามารถหิ้วกลับบ้านได้เพราะเห็นว่าสินค้าราคาถูกมาก สุดท้ายก็เป็นภาระแก่คนอื่นมาช่วยขนกลับบ้านเพราะความอยากได้เกินความพอดีของคน ฉะนั้น เพื่อเป็นการเตือนสติแก่ผู้มาเยือนทางชุมชนจึงไม่มีนโยบายใช้ถุงพลาสติกในการใส่สินค้าโดยจะให้ผู้ซื้อถือสินค้าเองเพื่อให้เรียนรู้ถึงความพอดี และการแบ่งปันแก่ผู้อื่นไม่โลภมากจนเหมาซื้อสินค้าจำนวนมากๆ ที่มีราคาถูกด้วยเล่ห์กลต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์แอบแฝงเพื่อเอาเปรียบสังคม เช่น หากคนมาต่อแถวเวียนเทียนซื้อน้ำมันพืชราคาถูกเพื่อนำไปขายเอากำไร เป็นต้น

1.1) ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมตลาดอารียะชุมชนร้อยเอ็ดโคก

1) การประชุมวางแผนการดำเนินการ (Plan) การประชุมจะมีประธานที่ประชุมเป็นสมณะชาวโศกจากชุมชนแม่ข่าย (สมณะจากชุมชนศิระขอโศก จังหวัดศรีสะเกษ) มาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ในการอำนวยความสะดวก และเชิญคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เข้าร่วมประชุมด้วย ประกอบด้วยคณะกรรมการชุมชนร้อยเอ็ดโคก ตัวแทนชุมชนแม่ข่ายศิระขอโศก ตัวแทนร้านค้าภายนอก ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนสถานศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด)

2) ดำเนินการตามแผน (Do) ชุมชนดำเนินการตามแผนกิจกรรมที่เกิดจากการประชุมร่วมกันภายใต้ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายต่างๆ อย่างเข้มแข็ง โดยเน้นการทำงานเป็นทีมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม ภาคศาสนา และการศึกษา

3) สรุปผลและประเมินผลการดำเนินงาน (Check) การสรุปงานสามารถแบ่งได้ 3 ช่วง ได้แก่

- 1) สรุปก่อนดำเนินงาน ในช่วงการเตรียมงานประชุมวางแผนการทำงาน
- 2) สรุประหว่างดำเนินงาน หลังจากเสร็จกิจกรรมในแต่ละวันจะมีการประชุมสรุปประเด็นปัญหาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- 3) สรุปหลังจากดำเนินกิจกรรมแล้วเสร็จ เพื่อรวบรวมปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมและสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานต่อไป

4) ปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน (Action) เมื่อสรุปจุดเด่น จุดด้อย ประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแล้วเสร็จ สุดท้ายจะมีการนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานในปีถัดไป

จากการดำเนินกิจกรรมข้างต้นของชุมชนร้อยเอ็ดโตงแสดงให้เห็นว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมภายใต้วงจรการทำงานแบบ “Deming Cycle” หรือ โครงสร้างของ PDCA ประกอบด้วย 1) Plan คือ การวางแผน 2) DO คือ การปฏิบัติตามแผน 3) Check คือ การตรวจสอบ 4) Act. คือ การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม (Phothichan, S., 2016)

1.2) รูปแบบกิจกรรมตลาดอารีเยของชุมชนร้อยเอ็ดโตง

1) การประชุมวางแผน แบ่งหน้าที่ และเตรียมสถานที่

ในการจัดกิจกรรมต่างๆ สิ่งที่ชุมชนจะให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก นั่นคือ การประชุมกันเป็นเบื้องต้นเพราะถือว่าการประชุมเป็นการเตรียมความพร้อม และยังเป็นการสะท้อนปัญหาหรือที่เรียกว่าเป็นการชี้แจงทรัพยากรให้แกกันได้ว่าเท่าทันปัญหาจนสามารถนำไปสู่การแก้ไขอย่างทันทั่วทั้งการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นสิ่งที่พึงมีในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่ชาวโตงยึดถือเพราะจะทำให้รู้จักหน้าที่ และสามารถจัดสรรงานอย่างเป็นระบบภายใต้การทำงานแบบมีส่วนร่วม การแบ่งภาระงานสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) ฝ่ายจัดสถานที่ รับผิดชอบในการจัดเตรียมพื้นที่ในการทำพิธีเปิดโครงการและจัดเตรียมพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้า

2) ฝ่ายประสานงาน รับผิดชอบประสานงานกับสมาชิกและหน่วยงานภายนอก

3) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้คนมาร่วมงานทั้งพิธีเปิดกิจกรรมและร่วมกิจกรรมตลาดอารีเย โดยใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ 5 รูปแบบดังนี้

1) ใบปลิวโฆษณาโดยใช้รถวิ่งไปตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อแจกใบปลิวแก่ประชาชนทั่วไป

2) ขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานีวิทย์ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อออกอากาศประชาสัมพันธ์กิจกรรม

3) ใช้รถเร่ติดเครื่องขยายเสียงประชาสัมพันธ์ไปตามหมู่บ้านต่างๆ ในเขตตำบลใกล้เคียงเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบกำหนดการในการจัดกิจกรรม

4) ออกหนังสือเชิญไปยังหน่วยงานภาครัฐเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ อาทิ เต้นท์ เก้าอี้ เป็นต้น และเพื่อเชิญเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมในพิธีเปิด

5) ติดต่อโดยตรงกับกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มญาติธรรมของชาวโศก

2) พิธีเปิดโครงการ

ในพิธีเปิดโครงการทางชุมชนจะเชิญแขกผู้มีเกียรติในชุมชนใกล้เคียงเข้าร่วมพิธีเปิด ประกอบด้วย นายอำเภอ เกษตรอำเภอ ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตัวแทนจากเทศบาล ตำบลเกาะแก้ว เครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายชาวโศก และประชาชนทั่วไป

3) กิจกรรมตลาดอารียะ

กิจกรรมนี้นับว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนเพราะเป็นส่วนที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดขึ้นเพื่อสานต่ออุดมการณ์ของชาวโศกที่มุ่งหวังจะแบ่งปันความสุขให้แก่ผู้มาร่วมงานถึงแม้จะเป็นเพียงความสุขที่แลกมาด้วยสิ่งของเครื่องใช้จากการจัดงานตลาดอารียะแต่ก็แฝงด้วยปณิธานธรรมะแห่งพุทธที่มีความง่าย-ง่าย ผ่านนัยแห่งการ “ให้” และ “เสียสละ” ด้วยจิตใจอันงดงามผสานกับความเรียบง่ายในการจัดกิจกรรมที่เน้นประโยชน์สูงสุด สาระแห่งชีวิตเหล่านี้ล้วนถูกป้อนเข้าไปในกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมซึมซับสาระแห่งพุทธและจุดประกายทางความคิดสู่แสงสว่างในปรัชญาชีวิตมนุษย์

“การจำหน่ายสินค้าราคาถูกในงานตลาดอารียะเป็นการทำงานการเมืองอย่างหนึ่งเพราะเราได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันและสิ่งที่ลึกซึ้งภายในการทำกิจกรรมคือการสร้างมิตร สร้างคน สร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกัน ไม่แข่งขันกันเหมือนโลกทุนนิยมที่ต่างคนต่างมุ่งเอาตัวรอดจนไม่สนใจใยดีกันและกัน” (Khumhiran, M., 2019) จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจำหน่ายสินค้าราคาถูกในกิจกรรมตลาดอารียะมิใช่เพียงการได้ประโยชน์จากการเสียสละให้แก่สังคมเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างปัญญาให้แก่คนในมุมมองของระบบการค้าที่ยุติธรรม และยั่งยืน เพราะเป็นระบบการค้าแบบเกื้อกูลไม่เอาเปรียบสังคมจนเกินไป แนวทางลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์พยายามโหยหาโดยมาตลอด นั่นคือ วิธีแห่งการพึ่งพิง แบ่งปัน และเกื้อกูลกัน เนื่องจากวิถีการค้าที่มีการแข่งขันสุดขีดจะนำไปสู่การแข่งขันแบบสุดโต่ง ท้ายที่สุดก็เป็นมูลเหตุแห่งการตัดญาติไร้มิตรแล้วตั้งแง่สร้างปมแห่งความแค้นความขัดแย้งที่ยากจะเยียวยา

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับระบบตลาดเชิงเกื้อกูลเป็นแนวทางตามแนวคิดบุญนิยมของชาวโศกที่ให้ความสำคัญกับ “บุญ” ในความหมายของการ “การชำระกิเลส” ทั้งทางกาย วาจา ใจดังที่พ่อท่านสมณะโพธิรักษ์กล่าวว่า บุญ คือ สละ อาริยะ คือ ยอม (Phothirak, S., 1986)

ดังนั้น หากมองกิจกรรมของชาวอโศกตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา และผ่านการศึกษาขยายความของพ่อท่านสมณะโพธิรักษ์จะพบว่าการจัดงานตลาดอาริยะของชุมชนร้อยเอ็ดอโศก สอดคล้องกับคำว่าบุญ=สละ และ อาริยะ=ยอม จากข้อมูลในการเทศนาไว้เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2529 ณ พุทธสถานสันตอโศก กรุงเทพมหานคร อีกทั้งกิจกรรมดังกล่าวยังเป็นการฝึกตนและฝึกท่าน กล่าวคือ ฝึกตนคือการฝึกชาวอโศก ฝึกท่านคือผู้ร่วมกิจกรรมให้รู้จักเรียนรู้การสละออกหรือการเสียสละโดยกระทำผ่านวิถีชีวิตประจำวัน เช่น การเลือกซื้อสินค้าแบบชาวอาริยะ การสละออกด้วยการทำงานฟรีไม่รับค่าแรงของชาวอโศก การปฏิบัติธรรมฝึกเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับการปรับปรุง และยอมรับข้อบกพร่องของตน เป็นต้น

แนวคิดระบบบุญนิยมมุ่งจะเสนอทางออกสำหรับปัญหาเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ โดยชี้ให้เห็นว่า เมื่อเราออกแรงทำงานหรือเข้าสู่กระบวนการผลิตจำนวนหนึ่ง เราพึงได้รับผลตอบแทนจากแรงงานดังกล่าวเท่ากับมูลค่าแท้จริงของค่าแรงตามธรรมชาติ (nature price) ตามปริมาณแรงงานที่เราทำไป ยกตัวอย่าง เช่น สมมุติว่าค่าแรง=X หน่วย ค่าต้นทุน วัตถุดิบและค่าอื่นๆ =Y หน่วย แสดงว่าสินค้าหรือบริการที่เราผลิตขึ้นจะมีต้นทุนของมูลค่าแท้จริงตามธรรมชาติเท่ากับ X+Y หน่วย ถ้าเราขายสินค้าหรือบริการนั้นในราคาต่ำกว่าทุน (ต่ำกว่ามูลค่า X+Y หน่วย) ได้มากเท่าไรก็เท่ากับเราได้สละหรือสละออกในมูลค่าส่วนเกินจากแรงงานของเราเพื่อประโยชน์แก่สังคม ซึ่งถือว่าเป็น “บุญ” ที่ได้สละออกเพื่อชำระกิเลส แต่หากเราขายสินค้าหรือบริการในราคาที่สูงกว่าต้นทุนตามธรรมชาติ (X+Y หน่วย) จะเท่ากับเราเบียดเบียนขูดรีด (Exploitation) เอามูลค่าส่วนเกินจากแรงงานของผู้คนมาบำรุงบำเรอตัวเองจนกลายเป็นการทำ “บาป” ตามสัดส่วนแห่งการเบียดเบียน เอารัดเอาเปรียบ (Setboonsang, S., 2002)

พาณิชนิยมยังให้ความสำคัญกับคำว่า ยิ่งขายถูก ยิ่งได้บุญ ยิ่งได้พัฒนาอันจะนำไปสู่การลดกิเลสความโลภและพัฒนาจิตใจเพื่อเป็นอริยทรัพย์จนเป็นนิสัยติดตัวไปตลอด ซึ่งตรงกันข้ามกับระบบทุนนิยมที่มักถือหลัก “ต้นทุนต่ำสุด แต่ได้กำไรส่วนเกินสูงสุด” (Fashi, J., 2002) ในชุมชนร้อยเอ็ดอโศกมีการจำหน่ายสินค้าหลากหลายชนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการอุปโภค บริโภคที่จำเป็นในครัวเรือน และไม่จำหน่ายสินค้าต้องห้ามตามหลักพุทธศาสนามีจฉวนฉินชา 5 ได้แก่ คำอาวุธ คำเนื้อสัตว์ คำของเมา และคำสิ่งเป็นพิษ จากประเด็นข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าระบบบุญนิยมเป็นระบบการค้าที่เน้นประโยชน์โดยเนื้อแท้ของการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์การใช้งานจริงๆ ไม่นำเอาสินค้าที่เกินความจำเป็นมาอมเมาคนให้เกิดกิเลส จากการลงพื้นที่สังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้เขียน พบว่า สินค้าที่ขายดีเป็นอันดับต้นๆ ได้แก่ สินค้าในครัวเรือน เตาถ่าน เตาฟืน ครก-สาก หวดนึ่ง ข้าวเหนียว กระติบข้าวเหนียว มีด อุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ย และต้นพันธุ์ไม้นานาชนิด

สินค้าที่ขายดีรองลงมา ได้แก่ สินค้าพลาสติกต่างๆ เสื้อผ้า ยารักษาโรค ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ส่วนสินค้าที่ขายได้น้อยในลำดับสุดท้าย ได้แก่ หนังสือ สินค้ามือสองที่ราคาปานกลาง และสินค้าจากภายนอกบางอย่างที่มีการตั้งราคาค่อนข้างสูง จากการสังเกตของผู้เขียนสามารถวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากปรากฏการณ์ได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตลาดอาริยะมีนัยสำคัญหลายประการ อาทิ 1) ความจำเป็นในการนำไปใช้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะเลือกซื้อสินค้าที่จำเป็นในครัวเรือนก่อน เช่น น้ำมันพืช น้ำตาล เกลือ น้ำปลา ซอสถั่วเหลือง ฯลฯ 2) ราคาสินค้า เนื่องจากราคาสินค้าในตลาดอาริยะมีราคาถูกกว่าท้องตลาดมากจึงทำให้ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมตัดสินใจซื้อสินค้าจนทางผู้จัดกิจกรรมได้จำกัดจำนวนชิ้นในการซื้อสินค้า 3) การจัดวางสินค้า ก็ถือว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ถ้าร้านใดจัดวางของได้อย่างสวยงาม เป็นระเบียบ และมีป้ายราคาติดชัดเจนจะได้รับความสนใจจากผู้ซื้อ หากเป็นสินค้าของชาวโศกจะมีการระบุราคาสินค้าอย่างชัดเจน เช่น ระบุว่า ต้นทุนเท่าไร กำไรเท่าไร หรือขาดทุนอาริยะเท่าไรตามแนวทางของระบบการค้าแบบบุญนิยม เป็นต้น 4) การประชาสัมพันธ์สินค้า ภายในกิจกรรมจะมีเวทีการแสดงดนตรีแบบชาวอาริยะเพื่อสร้างบรรยากาศในการจัดงานแก่ประชาชนผู้มาร่วมงานตลอดการจัดงาน ซึ่งหากร้านค้าใดที่จำหน่ายสินค้าในราคาอาริยะไม่ชุดรีดเบียดเบียดกำไรจากมูลค่าส่วนเกินจะได้รับการโฆษณาสินค้าให้เพื่อแจ้งให้ผู้เข้าร่วมตลาดทราบถึงข้อมูลของสินค้า และ 5) โปรโมชั่นของสินค้า หากร้านใดมีการนำหลักพาณิชนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบเชิงเกื้อกูลมาใช้มีโปรโมชั่นลด-แลก-แจก-แถมก็จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คนตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าเช่นกัน

มิติของภาคการศึกษาที่แฝงนัยกับระบบเศรษฐกิจศาสตร์เชิงพุทธในงานตลาด อาริยะของชุมชนร้อยเอ็ดเอ็ดโศก หากพิจารณาความเชื่อมโยงด้านการศึกษาจะต้องศึกษาผ่านระบบการศึกษาแบบบุญนิยมของพ่อท่านสมณะโพธิรักษ์ที่เคยให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือ “อโศกที่เห็นและเป็นอยู่” ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า การศึกษาบุญนิยมเป็นการศึกษาที่ใช้กับชีวิตให้ได้มากที่สุด โดยไม่มุ่งเน้นหรือให้คุณค่ากับรายได้เงินทองจนก่อให้เกิดความลุ่มหลงในกิเลส การศึกษาที่ดีต้องมีคุณธรรม (ความดีงาม) และต้องสอนคนให้เห็นแก่ตัวน้อยๆ มีความเสียสละมากๆ มีความขยันเอื้อเฟื้อเกื้อกูล เจือจานและมีเมตตา (Samo, T., 2004) ด้วยเหตุนี้ภายในงานตลาดอาริยะจะมีนักเรียน นักศึกษามาร่วมกันทำงานด้วย ทั้งนักเรียนจากโรงเรียนของชาวโศก นักศึกษาจากวิทยาลัยการอาชีพโพธิ์ทอง และนักศึกษาสาขาวิชา รัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จากการเข้าร่วมงานของนักเรียนและนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เป็นการสะท้อนถึงการบูรณาการการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง

โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนของชุมชนชาวโศกจะได้รับการขัดเกลากระบวนการเรียนรู้ภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่ว่า “ศีลเด่นเป็นงาน-ชาญวิชา” (Fashi, J., 2002) ส่งผลให้นักเรียนชาวโศกต้องลงพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคมแบบไม่คิดค่าแรง และฝึกฝนแนวทางในระบบเศรษฐกิจเพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะได้เรียนรู้ภาคสนามจากแหล่งถ่ายทอด องค์ความรู้เชิงรูปธรรมทั้งการขายสินค้า การจัดสินค้า การวางแผน และบริหารจัดการด้านอื่นๆ ส่วนนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพโพธิ์ทองและนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ก็ได้รับคุณูปการจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย ยกตัวอย่างเช่น นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับรัฐ ประชาชน การปกครอง และการจัดสรรผลประโยชน์ของสังคม (เศรษฐศาสตร์) ฯลฯ การมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ถือว่าเป็นโอกาสอันดีในการได้ลงพื้นที่ชุมชนและ ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเศรษฐกิจการเมืองผ่านกิจกรรมตลาดอารียะ ภายใต้การอำนวยความสะดวกจากกลุ่มพี่น้องชาวโศกที่คอยให้คำแนะนำนักศึกษาทั้งด้านระบบการค้าแบบเกือกูล การฝึกให้นักศึกษาได้เรียนรู้การทำงานฟรีและเสียสละแบบไม่คิดค่าแรง รวมทั้งได้เรียนรู้กำไรอารียะชนที่จำหน่ายสินค้าราคาถูกให้แก่ประชาชนไม่ทุจริตกำไรจากมูลค่าส่วนเกินมากกว่าราคาธรรมชาติของสินค้าหรือบริการ แนวทางของการทำงานแบบบุญนิยมของชาวโศกเข้าตั้นยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดบางประการของ “พุทธแบบฉือจี้ที่เน้นการทำงานเป็นทีมซึ่งจะเป็นการฝึกการช่วยเหลือเกือกูลกันเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งยังให้ความสำคัญกับการฝึกงานภาคสนามอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ อย่างลึกซึ้ง และเป็นการบำเพ็ญประโยชน์แก่สาธารณะ” (Chaohinfa, P., 2008)

4) การสรุปกิจกรรม

ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมตลาดอารียะแล้วเสร็จจะมีการสรุปกิจกรรมซึ่งทางชุมชนจะเชิญคณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมประชุมโดยมีสมณะจากชุมชนศีระะโศกที่เป็นสมณะของชุมชนแม่ข่ายมาเป็นประธานที่ประชุม การสรุปผลการดำเนินงานจะลงรายละเอียดเป็นรายกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การวางแผน-การดำเนินกิจกรรม-ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน-ปัจจัยสู่ความสำเร็จ-แนวทางในการพัฒนาต่อไป บรรยากาศในการประชุมจะเต็มไปด้วยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเรียบง่ายเพราะชาวโศกจะให้ความสำคัญกับสาระการประชุมมากกว่าสถานที่ในการประชุม ฉะนั้น การประชุมสรุปงานจึงเกิดขึ้นในศาลาใกล้ๆ กับสถานที่จัดงาน สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมส่วนมากจะเป็นคณะกรรมการชุมชนและญาติธรรมชาวโศกที่มาร่วมงาน ผู้อำนวยการประชุมจะเริ่มประเด็นด้วยการถามผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนว่าสอดคล้องกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินหรือไม่ ? อย่างไร ?

ผู้รับผิดชอบฝ่ายต่างๆ ก็จะรายงานต่อที่ประชุมตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ จากนั้นจะให้ผู้เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นอิสระภาพไม่มีการปิดกั้นการแสดงออกในที่สาธารณะภายใต้กรอบของศีลธรรมที่ไม่ คุกคามผู้อื่น และมีภาพารตราภาพที่เปิดเผยในการพูด เปิดเผยข้อมูลต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา ลดอัตรา ทัศน เพื่อยอมรับสารภาพ ปรับปรุง และแก้ไขให้เกิดพัฒนาต่อส่วนรวม ดังนั้น การประชุมสรุปงานของชาว ร้อยเอ็ดอโคจึงเป็นการดำเนินงานเพื่อสาระแห่งการพูดคุยมิใช่เพียงการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม เท่านั้น สอดคล้องกับการกล่าวถึงหลักสภาพของระบบบุญนิยมที่ท่านภิกษุ จิ้งเชียงผ้าซ้อได้กล่าวไว้ในหนังสือ ระบบสังคมบุญนิยมในศตวรรษที่ 21 มีใจความว่า อุดมการณ์ 5 ประการของระบบบุญนิยมที่สำคัญ ได้แก่ หลักอิสราภาพ หลักภราดรภาพ หลักสันติภาพ หลักสมรรถภาพ และหลักบูรณภาพ (Fashi, J., 2002)

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับตลาดอารีเยเชิงเกลือของชุมชนร้อยเอ็ดอโคเป็นแนวทางที่ชุมชน พยายามสรรค์สร้างสังคมให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน ไม่แย่งชิงทรัพยากรกัน มีการช่วยเหลือจนเจือกัน ตามสมควรโดยไม่ปล่อยให้คนในสังคมอยู่อย่างโดดเดี่ยวไร้การเหลียวแล ฉะนั้น กิจกรรมตลาดอารีเยจึง ถือว่าเป็นงานด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างหนึ่งที่พยายามกระจายความสุขให้กับผู้คนในสังคมด้วย การจัดกิจกรรมงานตลาดอารีเยที่จำหน่ายสินค้าราคาถูกไม่เอากำไรเกินมูลค่าแท้จริงของค่าแรงตาม ธรรมชาติ (nature price) ภายใต้หลักคิดของเศรษฐศาสตร์อารีเยแบบบุญนิยม 4 ระดับ ได้แก่ การขาย สินค้าต่ำกว่าท้องตลาด การขายสินค้าเท่าทุน การขายสินค้าต่ำกว่าทุน และการแจกสินค้าฟรีตาม อุดมการณ์ของชาวอโค

2) กิจกรรมที่ญาติธรรมร้อยเอ็ดอโคเป็นเจ้าของภาพดำเนินการงานตลาดธงฟ้าพระราชัฐ มหกรรม สินค้าราคาถูก

การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับตลาดเชิงเกลือของชาวร้อยเอ็ดอโคได้จัดกิจกรรมสองช่วงช่วงแรก เป็นกิจกรรมตลาดอารีเยที่จัดอยู่ภายในชุมชนร้อยเอ็ดอโค และช่วงที่สองงานตลาดพระราชัฐ ที่จัดอยู่ ภายนอกชุมชนร้อยเอ็ดอโค ดำเนินการโดยกลุ่มญาติธรรมของชาวอโค ทั้งสองกิจกรรมมีรูปแบบที่ คล้ายคลึงกันเนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากสำนักคิดของหม่กลุ่มชาวอโค เช่นเดียวกัน แต่หากจะมองถึงความแตกต่างก็จะมีเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับการควบคุมราคาสินค้าจาก ภายนอกที่มาร่วมจำหน่าย

“ตลาดธงฟ้าพระราชัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการได้มีโอกาสเข้า มาเลือกซื้อสินค้าราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเป็นประชาชนทั่วไปในเขต ใกล้เคียงกับสถานที่จัดงาน เพราะการได้จัดงานลักษณะ ดังกล่าวถือว่าเป็นงานที่เสียสละพอสมควร เนื่องจากขายในราคาถูกไม่บวกค่าแรงเกินความเป็นจริงเหมือนระบบทุนนิยมที่เอาเปรียบสังคมด้วยการ ลงทุนน้อยแต่จะกอบโกยเอากำไรมากๆ จนละทิ้งความเป็นญาติมิตรในสังคม” (อุทัย สุทธิประภา, 2019, สัมภาษณ์) จากการสัมภาษณ์คุณอุทัย สุทธิประภา จะเห็นว่าการจัดงานตลาดธงฟ้าพระราชัฐก็มี

รูปแบบในการจำหน่ายสินค้าที่สอดคล้องกับแนวคิดระบบเศรษฐกิจบุญนิยมของชาวโศกในประเด็นระบบตลาด 4 ระดับ ได้แก่ การขายสินค้าราคาต่ำกว่าท้องตลาด การขายสินค้าราคาเท่าทุน การขายสินค้าราคาต่ำกว่าทุน และการแจกสินค้าฟรี หากเปรียบเทียบตามหลักเศรษฐศาสตร์บุญนิยมของชาวโศกพบว่ามีความสอดคล้องกันในระดับที่ 1 ที่เป็นระดับเริ่มต้นในการทำการค้า คือ การขายสินค้าราคาต่ำกว่าท้องตลาด ถึงแม้การค้าในระดับที่ 1 จะเป็นระดับเริ่มต้นแต่ก็สามารถสร้างประโยชน์ในการช่วยเหลือแบ่งปันความสุขให้กับคนในชุมชนได้เข้าถึงปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป

การมีส่วนร่วมในการจัดงานตลาดธงฟ้าประชารัฐเกิดจากกลุ่มคนหลายฝ่ายที่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมหรือกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ประกอบด้วยกลุ่มภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย อาทิ สมณะชาวโศกจากชุมชนแม่ข่ายศีรชะโศก ญาติธรรมชาวโศก นักศึกษาจากสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และพ่อค้า แม่ค้า ประชาชนทั่วไป ถึงแม้ว่าจัดงานครั้งนี้จะมีการนำแนวคิดบุญนิยมของชาวโศกมาประยุกต์ใช้ไม่ครบทุกระดับแต่ก็ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงบูรณาการกับการปฏิบัติจริงของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดที่ได้ลงมาศึกษาดูงานแนวทางของระบบการค้าเชิงเกื้อกูลที่อาจจะมีการเอากำไรจากการค้าขายบ้างแต่ก็ได้ชดเชยกำไรเกินควรจากผู้บริโภค จึงถือว่าเป็นคุณูปการแก่ระบบการศึกษาที่ได้นำมาบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งเป็นรายวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัดให้เกิดความสมดุลแก่คนในสังคม

บทสรุป

ชุมชนร้อยเอ็ดโศกเป็นชุมชนที่มีความเป็นอุดมคติแบบมีเป้าหมายค่อนข้างชัดเจน เพราะเป็นชุมชนที่อยู่ภายใต้ระบบเครือข่ายของชาวโศกที่มีสาขาย่อยทั่วประเทศ เป็นชุมชนที่อยู่แบบเรียบง่ายตามวิถีแห่งกฎธรรมชาติดำเนินชีวิตตามแนวคิดของพุทธศาสนาโดยมีการนำหลักธรรมทางศาสนามาตีแผ่ขยายความเป็นหลักคิดเชิงปัญญาเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการดำรงชีวิต แนวคิดบุญนิยมเป็นหนึ่งในแนวคิดที่มีความโดดเด่นของชาวโศก และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต การทำธุรกิจ การศึกษา การเมือง และ ด้านอื่นๆ หากเทียบเคียงชุมชนร้อยเอ็ดโศกกับการพัฒนาชุมชนภายใต้ระบบคิดที่มีคำว่า “บุญ” (สละออก) เป็นใหญ่นำไปสู่การสร้างสังคม “อาริยะ” (ยอม) ที่มีคุณค่าต่อสังคม ชุมชนร้อยเอ็ดโศกเป็นชุมชนที่สามารถทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างลงตัวไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคศาสนา และภาคการศึกษา นับว่าเป็นชุมชนที่มีแนวโน้มจะก่อเกิดความเป็น “บวร” ที่คนในสังคมร่วมมือกันสรรค์สร้างความน่าอยู่ให้กับบ้านเมือง กิจกรรมตลาดอาริยะถือว่าเป็น กลยุทธ์สำคัญของ

ชุมชนร้อยเอ็ดคือโคกที่หนุนเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ต่อคนหมู่มาก ซึ่งการดำเนินกิจกรรมตลาดอารีเยเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดระบบเศรษฐกิจบุญนิยม 4 ระดับ ได้แก่ 1) ขายราคาต่ำกว่าท้องตลาด 2) ขายราคาเท่าทุน 3) ขายราคาต่ำกว่าทุน และ 4) แจกฟรี ตัวแบบระบบการค้าของชาวอโคกข้างต้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำธุรกิจในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีคุณค่าเพราะเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างสมดุล

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาประเด็นเศรษฐศาสตร์อารีเยกับระบบตลาดเชิงเกื้อกูลของชุมชนร้อยเอ็ดคือโคก ถือว่าเป็นชุมชนที่มีความท้าทายกับสังคมทุนนิยมและโลกาภิวัตน์อย่างยิ่ง เพราะเป็นวิถีการค้าขายที่อยู่ในรูปแบบของการเกื้อกูลแบ่งปันกันมากกว่าการชูรีดกำไรมูลค่าส่วนเกินจากการขายสินค้าหรือบริการ เศรษฐศาสตร์อารีเยมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การเอื้อเฟื้อ จุลเจือ แบ่งปันเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรและช่วยเหลือกันในการทำงานอย่างเข้มแข็ง เพราะการช่วยเหลือพึ่งพากันจะนำไปสู่ความรักที่สันติสุขปราศจากความขัดแย้งในสังคม สิ่งที่จะทำให้โลกสมานฉันท์กันได้คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการร่วมมือกันทำงานสรรค์สร้างสังคมอย่างสามัคคีมีส่วนร่วมในการทำงาน สังคมชาวอโคกจึงเป็นแบบอย่างของสังคมแห่งการสร้างสุขแท้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ภายใต้การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาประยุกต์อย่างเป็นรูปธรรมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

Reference

- Chaohinfa, P. (2008). *Buddha Chi Chi Buddhism that has never been seen before*. Bangkok: Style Creative House Company Limited.
- Economic system. (2019). Free Wikibooks for a Free World. [Online].
<https://th.wikibooks.org/wiki>. [1 May 2020].
- Fashi, J. (2002). *Social system of merit in the 21st century, a better alternative to capitalism and communism*. Bangkok: Fa Aphai Company Limited
- Khumhiran, M. (Interviewee). Tanphed, V (Interviewer). At Village No 110, Village No 6, Koh Kaew Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province, May 15, 2019.
- Khumhiran, S. (Interviewee). Tanphed, V (Interviewer). At Village No 110, Village No 6, Koh Kaew Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province, May 15, 2019.
- Phonok, C. (2009). *Economic system, the Office of the Royal Thai Council*. [Online].
<http://www.royin.go.th/?knowledges>. [3 May 2020].
- Phothichan, S. (2016). The heart of continuous improvement. [Online].
<https://www.ftpi.or.th/2015/2125>. [5 may 2020].

- Phothirak, S. (1986). *Tape recorder. Peaceful Asoke Buddhist Temple*. Bangkok: January 31, 1986.
- Pinto, S., Premsin, J., et al. (2020). *one book of economics*. Bangkok: Bank of Thailand.
- Pratumwan, R. (2016). *Introduction to Sociology*. Chiang Mai: Wanida kampim limited partnership
- Samo, T. (2004). *Ashoka who saw and existed*. Bangkok: Fa Apai Company Limited.
- Setboonsang, S. (2002). *Politics of merit*. Bangkok: Fa Apai Company Limited.
- TamPhum, J. (1997). "Open the world of merit". What do we think? *Pak Raek, Vol. 3(67), P. 12-15*.

